

Н. А. ФЛОМЄЄВА (канд. пед. наук, доц., наук. кореспондент ІПВ НАПН України)
Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

ЗНАЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ КУРСІВ ЕСТРАДНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НА ФАКУЛЬТЕТІ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

У статті висвітлені деякі вагомі особливості спеціально - професійної підготовки студентів факультету мистецтв спеціальності «Вчитель музичного мистецтва та керівник шкільного естрадного колективу» відповідно до системи авторських навчально – методичних комплексів курсів естрадної спрямованості («Постановка голосу (естрадний спів)», «Оркестровий клас, ансамбль (естрадний вокальний)», «Методика роботи зі шкільним естрадним колективом», «Основи звукорежисури»). Також в статті розкривається структура, та основний зміст цих навчально – методичних комплексів та значення самостійної роботи студентів в системі навчально – методичних комплексів курсів естрадної спрямованості для оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. В статті вміщено короткі відомості про мету та завдання курсів естрадної спрямованості для спеціальностей «Музичне мистецтво». В статті доводиться положення про виховання сучасної молоді засобами естрадного вокального мистецтва шляхом вивчення курсів естрадної спрямованості відповідно до запропонованих авторських навчально - методичних комплексів як одну з основ цілісного формування гармонійно розвинутої особистості майбутнього педагога в сфері музичного мистецтва.

Ключові слова: навчально - методичний комплекс, естрадний вокал, естрадний ансамбль, методика роботи зі шкільним естрадним колективом, основи звукорежисури, самостійна робота, факультет мистецтв, педагогічний ВНЗ.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сучасного українського суспільства, коли інтерес молоді до естрадного вокального мистецтва стрімко зростає, підвищується і його значення як фактора професійної підготовки й виховання особистості студентів педагогічних ВНЗ, що недооцінено деякими сучасними дослідниками. Так само в сучасних умовах доступності інформаційних ресурсів та обмеженості аудиторної складової при вивченні курсів зростає значення самостійної роботи в системі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема впливу мистецтва на особистість досить широко освітлена як у вітчизняній, так й в іноземній мистецтвознавчій, педагогічній і психологічній науковій літературі. Загальні теоретичні проблеми культурного розвитку людини і його естетичної складової висвітлюються, зокрема, у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, І. Зязюна, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, В. Сластьоніна, М. Кагана, В. Верховинець, М. Лейзерова, М. Овсяннікова, Б. Юсова [9]. Достатньо широко висвітлена також роль самостійної роботи в підготовці майбутнього і, зокрема, вчителя музичного мистецтва [1], [10]. Однак, поряд із цим виховний вплив естрадного мистецтва на особистість студента висвітлено недостатньо, а виховання особистості студента ВНЗ в процесі вивчення курсів естрадної спрямованості відповідно до авторських навчально - методичних комплексів, як і значення самостійної роботи в них не було темою інших досліджень з об'єктивних причин. Саме це і є **невирішеною раніше частиною загальної проблеми, якій присвячується дана стаття.**

Ціль статті - розкрити основні особливості професійної підготовки студентів спеціальності «Вчитель музичного мистецтва та керівник шкільного естрадного колективу» відповідно до кредитно - модульної системи організації навчального процесу за авторськими навчально - методичними комплексами для курсів естрадної спрямованості та висвітлити значення самостійної роботи в них.

Виклад основного матеріалу. Автором статті розроблені навчально - методичні комплекси до курсів: «Постановка голосу (естрадний спів)», «Оркестровий клас, ансамбль (естрадний вокальний)», «Методика роботи зі шкільним естрадним колективом», «Основи звукорежисури» для освітньо - кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «спеціаліст» для спеціальності 6.020204 «Музичне

мистецтво» та 7.02020401 «Музичне мистецтво» (спеціалізація – «Керівник шкільного естрадного колективу») відповідно.

Загальний зміст будь-якого навчально - методичного комплексу для дисципліни естрадної спрямованості на факультеті мистецтв:

1. Загальна програма навчальної дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни.
3. Інструктивно - методичні матеріали для індивідуальних занять і критерії оцінювання до них.
4. Інструктивно - методичні матеріали й завдання для самостійної роботи.
5. Засоби потокової (модульної) діагностики із критеріями оцінювання.
6. Завдання для підсумкового контролю.

В навчально - методичний комплекс також входять таблиці розподілу годин на аудиторну й самостійну роботу студентів у рамках теми, модуля, кредиту, рекомендації з розподілу балів, одержуваних студентами за різні види робіт у рамках тим, шкали оцінювання досягнень студентів (національна й ECTS), орієнтовний перелік художньо - педагогічного репертуару до кожного модуля, а також перелік базової й допоміжної рекомендованої літератури до курсу (у т.ч. з посиланнями на джерела в Internet) і посилання на корисні для студентів і педагогів інформаційні ресурси.

Достатня увага у навчально – методичних комплексах естрадної спрямованості приділяється самостійній роботі, рекомендаціям з виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань тощо. В умовах обмеженості і постійного скорочення аудиторних годин акцент переноситься саме на самостійну роботу студентів.

Також в навчально - методичних комплексах акцентується увага на міжпредметних зв'язках між спеціальними курсами, педагогічною практикою й нормативними курсами, які викладаються на факультеті мистецтв (наприклад, «Історія зарубіжної музики», «Всесвітня історія музики», «Гармонія», «Сольфеджіо», «Поліфонія», «Аналіз музичних творів», «Хороведення», «Хорове диригування», «Читання хорових партитур», «Методика музичного виховання» тощо), які не тільки будуть підвищувати результативність навчально-виховного процесу, а й будуть активно сприяти більш якійс підготовці студентів до педагогічної діяльності, а також підвищенню конкурентноздатності випускників на сучасному українському і європейському ринку праці.

Так, курс «Постановка голосу (естрадний спів)» (освітньо - кваліфікаційний рівень «спеціаліст») є однією з важливих профілюючих дисциплін у системі підготовки вчителя музичного мистецтва й керівника шкільного естрадного колективу і має на меті практичну підготовку студентів до вокально - педагогічної діяльності на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі, позаурочних і позашкільних виховних заходах, озброєння їх основними знаннями про будову голосового апарата й особливості його функціонування, формування необхідних вокальних навичок й умінь майбутніх педагогів - музикантів. Спираючись на наукові дані про будову й функції голосового апарата така навчальна дисципліна як «Постановка голосу (естрадний спів)» має: формувати розуміння механізмів співочого процесу, критерії якості співу й співочої майстерності, розвивати активний вокальний слух, формувати й удосконалювати вокально-технічні й виконавські навички, домагатися свідомого володіння голосом, розуміння естрадної етики й виконавської культури, а також використання можливостей звукопідсилювальної апаратури. Співочий процес разом з його складовими елементами - це складний систематичний, послідовний процес [8], що проходить безпосередньо на заняттях з викладачем естрадного вокалу, а також містить у собі й самостійну роботу студентів над удосконаленням свого власного голосу. Навчально – методичний комплекс крім тематичного планування самостійної роботи містить ще рекомендації до самостійної роботи з посиланнями на літературу та Internet – ресурси, що допоможуть студентам продуктивніше виконувати як завдання самостійної роботи так і краще готуватися до аудиторних занять. Даний курс є однією з головних складових у комплексному професійному формуванні творчої особистості й музичному становленні майбутнього фахівця й тісно пов'язаний у педагогічному процесі із профілюючими предметами й дисциплінами. Матеріалом курсу є педагогічний і концертний репертуар, що містить у собі різноманітний естрадний вокальний репертуар, що охоплює якнайбільше стилів і напрямків естрадної музики, народні пісні в сучасній естрадній або джазовій обробці. Репертуар добирається з урахуванням вокальної й художньо-виконавської підготовки студента [9]. Він має бути завжди доступним у вокально-технічному й музично-художньому планах, корисним для розвитку голосу, культури й виконавської майстерності на певному етапі [1].

Головною метою курсу «Оркестровий клас, ансамбль (естрадний вокальний)» (освітньо - кваліфікаційний рівень «спеціаліст») є підготовка педагогів - керівників ансамблю й хору, що

володіють навичками спільного співу, якісного концертного виконання музичних творів, а також методикою їх розучування й розкриття ідейно - художнього змісту та виявлення стилістичних особливостей.

Студенти після вивчення курсу мають знати: елементарні основи ансамблевого співу; критерії звучання ансамблевої партії; організаційно-виховні принципи роботи ансамблю; особливості вияву художнього змісту в процесі репетиційної роботи ансамблю й у концертних виступах. Уміти: використати в ансамблевому співі різні види звуковедення (*legato*, *non legato*, *staccato*); виконувати ансамблеві твори з різними фактурами викладу (гомофонно-гармонічними, гармонічними, поліфонічними); вивчати й виконувати твори для однорідного й змішаного складу ансамблю, 3х й 4х-голосного складу співаків. Оволодіти: навичками аналізу звучання естрадних творів; уміннями чистого інтонування; динамічного й темпо-ритмічного руху в процесі виконання сучасної естрадної й джазової музики; навичками роботи зі звукопідсилювальною апаратурою для виконавця вокального ансамблю.

Програма курсу, зокрема, містить основи особливостей окремих вокально-педагогічних шкіл, закономірностей вокальної педагогіки, методів і прийомів розширення співацького діапазону, вокально-технічної виразності [8]. Також увага звертається на вміння працювати під час співу з мікрофоном, уміння координувати баланс між голосом і супроводом [6].

Курс «Методика роботи зі шкільним естрадним колективом» (освітньо - кваліфікаційний рівень «спеціаліст») є однією з важливих допоміжних спеціальних дисциплін у системі підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва й має на меті практичну підготовку студентів до педагогічної діяльності в загальноосвітній школі, на позаурочних і позашкільних виховних заходах, озброєння їх основними знаннями методики роботи зі шкільним естрадним колективом, формування необхідних навичок й умінь майбутніх педагогів - музикантів [3]. Основними завданнями курсу є: 1) методичні: дати студентам систематизовані знання щодо основних принципів, форм і методів роботи зі шкільним естрадним колективом; 2) пізнавальні: забезпечити майбутніх фахівців практичними й методичними знаннями про шкільний естрадний колектив і його функціонування в умовах сучасної школи; 3) практичні: забезпечити професійну готовність учителя до виконання ролі керівника шкільного естрадного колективу в сучасній загальноосвітній школі й позашкільних установах. Особливе значення в даному курсі поряд з методичною підготовкою відведено вихованню сценічної культури, взаємозв'язку вокально - грамотного виконання зі сценічним образом [7] у студентів, які надалі в процесі власної педагогічної діяльності будуть прищеплювати сценічну культуру своїм учням.

Спецкурс «Основи звукорежисури» (освітньо - кваліфікаційний рівень «бакалавр») є одним з важливих допоміжних спеціальних предметів у системі підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва й покликаний підсилити практичну підготовку студентів до педагогічної діяльності на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі, позаурочних і позашкільних виховних заходах, озброєння їх основними знаннями про роботу звукорежисера, особливостях звукорежисури в різних технічних умовах, формування необхідних навичок й умінь майбутніх педагогів - музикантів. Завдання курсу полягає в забезпеченні майбутніх фахівців практичними знаннями про звукотехнічне устаткування, можливість його використання в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

Крім того автором даної статті розроблені також навчально - методичні комплекси до педагогічної практики студентів очного й заочного відділень факультету мистецтв для освітньо - кваліфікаційного рівня «бакалавр» і студійної практики для освітньо - кваліфікаційного рівня «спеціаліст».

Студенти в процесі роботи відповідно до перерахованих навчально - методичних комплексів завжди мають бути для педагога об'єктом постійної уваги й суб'єктом творчого діалогу - спілкування заради вивчення всіх його можливостей на кожному етапі розвитку [4].

В усі розроблені навчально - методичні комплекси включено окремі розділи, присвячені самостійній роботі студентів, які містять перелік тем самостійної роботи, перелік проблемних питань та основних аспектів у кожній темі, на які мають звернути увагу студенти, а також добірка основної та допоміжної літератури та джерел (зокрема, на електронних носіях та в мережі Internet) з кожної теми. Крім того такі розділи містять також загальні рекомендації з самостійної роботи з курсу.

Базова риса авторської системи роботи - індивідуалізація, реалізується як підбір форм навчання, його темпів, окремих завдань, орієнтованих на кожного студента з урахуванням його психічних особливостей, рівня розвитку здібностей тощо, поряд із цим вплив музично-естрадної діяльності на майбутніх педагогів дозволяє комбінувати як індивідуальні так і колективні форми роботи з самостійною роботою [10].

Автор даної статті є керівником проблемної групи, що працює за темою «Інноваційні педагогічні технології музично-естетичного виховання засобами естрадного мистецтва» і науково - практичної лабораторії з розвитку музично - творчих і вокальних здібностей студентів. Цей досвід дозволяє зробити висновок щодо значення естрадного вокального мистецтва для молоді й робити певні припущення щодо підвищення його популярності й у майбутньому, тому й виховна роль при правильному доборі зразків, вірогідно, буде лише зростати, а тому буде якісно поліпшуватися й те музично-естрадне середовище, у якому перебувають студенти й у якому відбувається розвиток їхньої професійної компетентності й культури.

Також автор є засновником і керівником народного театру - студії естрадного вокалу «Екстрім» Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка та народного театру - студії естрадного вокалу «Екстрім – плюс» Сумського обласного науково - методичного центру культури і мистецтв, що дозволяє відстежити особливості впливу естрадного вокального мистецтва на вихованців різних вікових категорій і використати різні інноваційні форми й методи роботи з ними.

Навчально - методичні комплекси до курсів «Постановка голосу (естрадний спів)», «Оркестровий клас, ансамбль (естрадний вокальний)», «Методика роботи зі шкільним естрадним колективом», «Основи звукорежисури» тісно взаємозалежні між собою. Увага на міжпредметних зв'язках між курсами активно акцентуються в програмах цих курсів і такі зв'язки мають враховуватися як викладачами, так і студентами.

Досвід роботи автора дозволяє формулювати певні висновки щодо значення естрадного вокального мистецтва для молоді. Мистецтво сучасної естради активно сприяє залученню молоді до безпосередньої діяльності, перетворенню зі споживача мистецтва у творця, що буде індивідуально-зацікавлений у результатах і самому процесі навчання, зокрема в сфері музичної та музично – педагогічної освіти. Естетичне виховання сучасної молоді в системі музично-естрадної діяльності засобами естрадного вокального мистецтва (через використання авторської системи) можна розуміти як основу розвитку професійної культури майбутніх педагогів шляхом впровадження авторської системи роботи зі студентами в створеній музично-естрадній діяльності, тому одним з перспективних напрямків вважаємо подальше дослідження професійно - педагогічних можливостей естрадного вокального мистецтва для становлення особистості з розвиненим естетичним потенціалом з метою виявлення тих факторів музично-естрадної діяльності й середовища, які найбільше ефективно будуть впливати на розвиток професійної культури майбутніх педагогів. При активному впровадженні вищезазначених навчально - методичних комплексів підвищиться конкурентноздатність випускників сучасних ВНЗ на європейському просторі в сучасних умовах і можливих найближчих перспективах. Виховання сучасної молоді засобами естрадного вокального мистецтва в ході вивчення курсів естрадної спрямованості має стати наскрізною системою підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва, тому перспективним вважаємо також подальше дослідження педагогічних можливостей естрадного вокального мистецтва для становлення різнобічної особистості майбутнього педагога.

Багаторічний досвід автора свідчить також про широкі можливості виховання студентів у процесі вивчення курсів естрадної спрямованості, таких як: «Постановка голосу (естрадний спів)», «Оркестровий клас, ансамбль (естрадний вокальний)», «Методика роботи зі шкільним естрадним колективом», «Основи звукорежисури» для освітньо - кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «спеціаліст» за авторськими навчально - методичними комплексами і розвитку їх особистісних якостей паралельно з навчанням й вихованням.

Висновки. Естетичне виховання сучасної молоді в системі музично-естрадної діяльності засобами естрадного вокального мистецтва (через використання авторської системи) для розвитку професійної культури майбутніх педагогів шляхом впровадження авторської системи роботи зі студентами в створеній музично-естрадній діяльності довело свою ефективність. Однак, перспективним залишається також подальше дослідження професійно - педагогічних можливостей естрадного вокального мистецтва для становлення особистості з розвиненим естетичним потенціалом і розвитку професійної культури з метою виявлення тих факторів музично-естрадної діяльності й середовища, які найбільше ефективно будуть впливати на розвиток професійної культури майбутніх педагогів загальноосвітніх установ.

В системі професійної підготовки на сучасному етапі все більше значення набуває самостійна робота, тому важливим є методичне та інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів, зокрема, при вивченні курсів естрадної спрямованості на факультеті мистецтв.

Положення про виховання сучасної молоді засобами естрадного вокального мистецтва як одну з основ цілісного формування особистості шляхом вивчення курсів естрадної спрямованості

відповідно до запропонованих авторських навчально - методичних комплексів доведено практичною діяльністю автора, тому перспективним можна вважати подальше дослідження професійно - педагогічних можливостей естрадного вокального мистецтва для виховання й становлення гармонійно розвинутої особистості студента - майбутнього педагога в сфері музичного мистецтва, а також розробку інформаційного комплексу з забезпечення самостійної роботи студентів під час вивчення курсів естрадної спрямованості.

Список використаної літератури

1. Алханов А. Самостоятельная работа студентов / А. Алханов // Высшее образование в России. – 2005. – №11. – С.86-89.
2. Витт Ф. Практические советы обучающимся пению / Ф. Витт. – Л., 1968. – 168 с.
3. Дмитриев Л. Основы вокальной методики / Л. Дмитриев. – М., 1968. – 675 с.
4. Конников А. П. Мир эстрады / А. Конников. – М.: Искусство, 1980. – 272 с.
5. Воронникова А.И. Использование традиций в воспитательной работе со студентами / А.И. Воронникова. – М., 1979. – 189 с.
6. Дрожжина Н. В. К проблеме сочетания эстрадного вокала с хореографией и пластикой / Н. Дрожжина // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук, праць. – Вип. II. - Харків: Стиль-Іздат, 2003. - С. 107-114
7. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки / Д. Євтушенко. – К., 1987. – 254 с.
8. Микита М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Мькыта. – К., 1985. – 231 с.
9. Педагогічні технології: Навч. посібник. [О.Падалка, А. Нисимчук, О. Смолюк, О. Шпак]. – К: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1995. – 256 с.
10. Пидкасистый П.И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов: учебное пособие / П. Пидкасистый – М.: Педагогическое общество России, 2004. –112 с .

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014

Н. А. Фоломеева

Сумской государственной педагогической университет им. А.С. Макаренко

Значение самостоятельной работы в системе учебно-методических комплексов для курсов эстрадной направленности на факультете искусств педагогического ВУЗа.

В статье освещены некоторые особенности профессиональной подготовки студентов факультета искусств специальности «Учитель музыкального искусства и руководитель школьного эстрадного коллектива» в соответствии с системой авторских учебно-методических комплексов курсов эстрадной направленности («Постановка голоса (эстрадное пение)», «Оркестровый класс, ансамбль (эстрадный вокальный)», «Методика работы со школьным эстрадным коллективом», «Основы звукорежиссуры»), а также раскрывается значение самостоятельной работы студентов в этой системе для оптимизации профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства.

Ключевые слова: учебно-методический комплекс, эстрадный вокал, эстрадный ансамбль, методика работы со школьным эстрадным коллективом, основы звукорежиссуры, самостоятельная работа, факультет искусств, педагогическое ВУЗ.

N. Folomeeva

Sumy State Pedagogical University named by A. Makarenko

Importance of Students' Self-Organized Work in the System of Teaching and Methodical Complexes of Pop Courses on Faculty of Art in Pedagogical University

The article informs us about the significant features of the professional training of the Art Faculty students "A teacher of music and a coordinator of a school pop group" according to the author's system of teaching and methodical complexes of pop courses, such as: "Voice training (pop singing)", "Orchestral class, ensemble (pop vocal)", "Methods of work with a school pop group", "Basics of the sound producing". Also the structure and the main content of this training methodical complexes are explained in the article. The importance of students' self-organized work in the system of methodical pop courses training is stated. It's very good for improving professional training of the future music art teachers. There are brief facts about the purpose and tasks of the pop courses for Bachelor degree and Specialist degree "Music art" and "Music art" (a coordinator of a school pop group) according to the demands of pedagogical higher educational establishments. The author proves the principle of modern youth's bringing up process by the

means of pop vocal art learning the pop courses in accordance to the training teaching methodical complexes as one of the basics of the entire formation of harmonically developed future teachers in the sphere of music art.

Keywords: *teaching methodical complex, pop vocal, pop ensemble, methods of work with a school pop group, basics of sound producing, self-organized work, Art Faculty, pedagogical higher educational establishment.*